

Checklist 2 Programma van Toetsing en Afsluiting

Inleiding

Het Eindexamenbesluit bepaalt in artikel 31.2 en 31.3 dat het bevoegd gezag jaarlijks een programma van toetsing en afsluiting opstelt en voor 1 oktober aan de kandidaten verstrekt en tevens aan de inspectie toezendt. Het Eindexamenbesluit bepaalt wat in ieder geval in het examenreglement opgenomen moet worden.

Toelichting

Het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) heeft twee functies. In de eerste plaats is het een document om kandidaten, ouders/verzorgers, docenten en directie te informeren over de inhoud, vorm, weging e.d. van het schoolexamen. Het PTA dient daarom voor kandidaten zo leesbaar en helder mogelijk te zijn. In de tweede plaats verantwoordt de school met het PTA de inrichting van het schoolexamen aan de inspectie.

Regelgeving

In het Eindexamenbesluit is het volgende bepaald:

Art. 31.2. Het bevoegd gezag van een school voor voortgezet onderwijs, respectievelijk de examencommissie vavo, stelt jaarlijks voor 1 oktober een programma van toetsing en afsluiting vast, dat in elk geval betrekking heeft op het desbetreffende schooljaar. Het programma vermeldt in elk geval:

- a) welke onderdelen van het examenprogramma in het schoolexamen worden getoetst;
- b) de inhoud van de onderdelen van het schoolexamen;
- c) de wijze waarop en de tijdvakken waarbinnen de toetsen van het schoolexamen plaatsvinden; de herkansing daaronder mede begrepen;
- d) de wijze van herkansing van het schoolexamen, alsmede
- e) de regels voor de wijze waarop het cijfer voor het schoolexamen voor een kandidaat tot stand komt.

Art. 31.3. Het examenreglement en het programma van toetsing en afsluiting worden door de directeur voor 1 oktober toegezonden aan de inspectie en verstrekt aan de kandidaten.

In de Wet Medezeggenschap op Scholen (WMS) is het volgende bepaald:

Art.10. Instemmingsbevoegdheid medezeggenschapsraad. Het bevoegd gezag heeft de voorafgaande instemming van de medezeggenschapsraad voor elk door het bevoegd gezag te nemen besluit met betrekking tot in ieder geval de volgende aangelegenheden: [...] b. vaststelling of wijziging van het schoolplan dan wel het leerplan of de onderwijs- en examenregeling en het zorgplan; [...].

Toelichting

Het PTA dient als document verschillende doelen. Het PTA is een concretisering van het toetsbeleid (schoolexamens in welke leerjaren, aantal toetsmomenten, herkansingsbeleid, maatwerk aanpak, e.d.) én een concretisering op vakniveau.

De VO-raad beveelt aan deze scheiding te maken:

- o het vaststellen van het beleid met betrekking tot de examenregeling en aanpassingen daarin worden ter instemming aan de MR voorgelegd;
- o de meer concrete vakinhoudelijke invulling (welke onderwerpen in welke toets) is een concrete uitwerking die behoort tot het domein van de professional.

Aangezien in het PTA zowel beleid en structuur van de schoolexaminering als de concrete inhoudelijke invulling zijn verwerkt, is het aan het bestuur om de beleidsthema's met betrekking tot de examenregeling daaruit te identificeren en deze aan de MR ter instemming voor te leggen.

Nieuw in deze checklist/aanpassingen m.b.t. versie 2019-2020

In deze checklist, versie 2020-2021, zijn de volgende zaken aangepast of toegevoegd ten opzichte van de checklist 2019-2020:

- 1 Aan de checklist is onder de kop *Maatwerk* item 32 toegevoegd aangaande een apart PTA voor overstappers van de ene naar de andere schoolsoort.
- 2 Aan de checklist zijn onder de kop *Rekenen* items 33 en 34 toegevoegd aangaande het wetsvoorstel dat de rekentoets heeft ingetrokken, maar wel een schoolexamen rekenen verplicht heeft gesteld voor leerlingen zonder wiskunde in het pakket.

Checklist Programma van toetsing en afsluiting			
Nr.		Noodzakelijk	Gewenst
	<i>Procedurele aspecten</i>		
1	Het programma van toetsing en afsluiting is vastgesteld door het bevoegd gezag en de (aanpassingen in de) beleidsthema's met betrekking tot de examenregeling zijn ter instemming voorgelegd aan de medezeggenschapsraad. ¹	☐	
2	Het programma van toetsing en afsluiting is voor 1 oktober aan de inspectie toegezonden.	☐	
3	Het programma van toetsing en afsluiting is voor 1 oktober aan de kandidaten verstrekt.	☐	
4	Door of vanwege de directeur is nagegaan of het programma van toetsing en afsluiting per vak voldoet aan de eisen gesteld in het examenprogramma wat betreft inhoud en vaardigheden.	☐	
	<i>Reikwijdte</i>		
5	In het programma van toetsing en afsluiting is opgenomen voor welke kandidaten (afdeling, cohort, leerjaar) het bepaalde van toepassing is.	☐	
6	In het programma van toetsing en afsluiting is opgenomen voor welk schooljaar de tekst van toepassing is.	☐	
	<i>Algemene bepalingen</i>		
7	Het programma van toetsing en afsluiting hanteert consequent de juiste terminologie m.b.t. de in het examenreglement genoemde soorten (school)examens.	☐	
8	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt per vak welke onderdelen van het examenprogramma in het schoolexamen worden getoetst.	☐	

¹ Het PTA is zowel een concretisering van het toetsbeleid als een concretisering op vakniveau. De VO-raad beveelt aan deze scheiding te maken:

- het vaststellen van het beleid met betrekking tot de examenregeling en aanpassingen daarin worden ter instemming aan de MR voorgelegd;
- de meer concrete vakinhoudelijke invulling (welke onderwerpen in welke toets) is een concrete uitwerking die behoort tot het domein van de professional.

Het is aan het bestuur om de beleidsthema's met betrekking tot de examenregeling uit het PTA te identificeren en deze aan de MR ter instemming voor te leggen.

9	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt per vak de inhoud van de onderdelen van het schoolexamen.	☐	
10	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt per vak de wijze waarop het schoolexamen plaatsvindt.	☐	
11	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt per vak het tijdvak (de periode) waarbinnen de toetsen plaatsvinden. ²	☐	
12	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt per vak de herkansingsmogelijkheden en het tijdvak (de periode) waarbinnen de herkansingen aanvangen.	☐	
13	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt de wijze van herkansen..	☐	
14	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt de wegingsfactoren van de onderdelen van het schoolexamen.	☐	
15	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt de toegestane hulpmiddelen per vak.		☐
	<i>Afsluitend karakter</i>		
16	Toetsen en praktische opdrachten die deel uitmaken van het schoolexamen hebben een afsluitend karakter. Dit houdt het volgende in:		
a	- onderdelen (eindtermen) uit het examenprogramma worden bij voorkeur niet meer dan één keer getoetst;		☐
b	- de toetsen van het schoolexamen bevatten een substantiële hoeveelheid leerstof;		☐
c	- het aantal toetsen in het schoolexamen is per vak beperkt.		☐
17	Het schoolexamen bevat per vak in ieder geval de voor het schoolexamen verplichte eindtermen van het examenprogramma in dat vak.	☐	
18	Indien het bevoegd gezag ervoor heeft gekozen dat ook andere schooleigen vakonderdelen (eindtermen) deel kunnen uitmaken van het schoolexamen in een vak, heeft het schoolexamen over deze vakonderdelen (eindtermen) een afsluitend karakter.	☐	

² De school bepaalt in ieder geval de periode waarin het bedoelde schoolexamenonderdeel plaatsvindt, niet een specifieke datum. Dit, omdat in de werkelijkheid van de school altijd uitzonderingen zullen plaatsvinden: herkansingen, gespreid examen i.v.m. bijzondere omstandigheden etc.

19	Indien het bevoegd gezag ervoor heeft gekozen dat ook (sub)domeinen, exameneenheden of (deel)taken van het centraal examen deel kunnen uitmaken van het schoolexamen in een vak, heeft het schoolexamen over deze eindtermen een afsluitend karakter.	☐	
20	Het programma van toetsing en afsluiting bevat uitsluitend schoolexamens. Voortgangstoetsen, formatieve toetsen e.d. maken geen deel uit van het programma van toetsing en afsluiting.	☐	
	<i>Toetsen</i>		
21	Het programma van toetsing en afsluiting geeft per vak en per toets de tijdsduur van de toets.	☐	
22	Het programma van toetsing en afsluiting geeft per vak en per toets de periode waarin de toets wordt afgenomen.	☐	
	<i>Praktische opdrachten</i>		
23	Het programma van toetsing en afsluiting geeft per vak en per praktische opdracht een duidelijke omschrijving van de eisen waaraan de praktische opdracht moet voldoen of vermeldt de wijze waarop de kandidaat deze informatie kan verkrijgen ³ .		☐
24	Het programma van toetsing en afsluiting geeft per vak en per praktische opdracht aan wanneer de praktische opdracht moet zijn afgerond en/of ingeleverd.	☐	
	<i>Profielwerkstuk</i>		
25	Het programma van toetsing en afsluiting geeft voor het profielwerkstuk een duidelijke omschrijving van de eisen waaraan dit moet voldoen of vermeldt de wijze waarop de kandidaat deze informatie kan verkrijgen.	☐	
26	Het programma van toetsing en afsluiting geeft voor het profielwerkstuk een fase-indeling en vermeldt de eventueel daaraan verbonden wegingsfactoren voor het eindcijfer profielwerkstuk.	☐	

³ Voor de hand liggende eisen zijn de volgende: hoeveelheid studielast, keuzevrijheid van onderwerp en aanpak, uitvoering alleen of samen, te gebruiken hulpmiddelen, presentatievorm.

27	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt voor het profielwerkstuk de wegingsfactoren of de wijze waarop het cijfer tot stand komt.	O	
	<i>Handelingsdelen</i>		
28	Het programma van toetsing en afsluiting geeft – indien van toepassing – per vak voor elk handelingsdeel een duidelijke omschrijving van de eisen waaraan dit moet voldoen of vermeldt de wijze waarop de kandidaat deze informatie kan verkrijgen.		O
29	Het programma van toetsing en afsluiting vermeldt – indien van toepassing – per vak voor elk handelingsdeel het uiterste inlevermoment.		O
	<i>Maatwerk</i>		
30	Het programma van toetsing en afsluiting regelt per vak wat er gebeurt met het schoolexamencijfer als de leerling gebruik maakt van de terugvaloptie bij het examen in een vak op een hoger niveau. Het schoolexamencijfer kan niet zonder meer worden omgerekend en de inspectie moet altijd toestemming verlenen. Zie voetnoot voor uitgebreide toelichting. ⁴	O	
31	Voor versnellers wordt een apart PTA opgesteld.	O	
32	Voor “overstappers” wordt een apart PTA opgesteld, zodat zij alsnog kunnen voldoen aan de exameneisen die de school heeft gesteld in het PTA dat behoort bij de ontvangende schoolsoort. Het eenvoudigweg omrekenen van behaalde is niet toegestaan. (Dit geldt bijvoorbeeld voor leerlingen die overstappen van 3havo naar 4gl/tl en van 5vwo naar 5havo).	O	

⁴ **Wat als een leerling gebruik wil maken van de terugvaloptie met het SE dat ook op het hogere niveau is afgelegd?** Het uitgangspunt is dat het schoolexamencijfer blijft staan. Wanneer blijkt dat er een grote discrepantie is tussen het schoolexamenprogramma op het hogere niveau en het geëigende niveau, is het aan de school om vóóraf te bepalen hoe zij deze discrepantie willen wegwerken. Dit dient de school in hun PTA aan te geven. Bij voorkeur worden eventuele discrepanties afgedekt voordat het centrale examen in het eerste tijdvak plaatsvindt, zodat de school in staat is ook op het eigen niveau een schoolexamencijfer te genereren door de diverse onderdelen opnieuw te beoordelen volgens het PTA op het eigen niveau. Alleen dan kan het cijfer van het schoolexamen na het eerste tijdvak in het kader van de terugvaloptie worden veranderd. Dit vereist wel dat de inspectie toestemming moet verlenen. Het is in alle gevallen niet de bedoeling dat het schoolexamencijfer op het hogere niveau zonder meer wordt omgerekend naar het geëigende niveau.

	<i>Rekenen</i> ⁵		
33	Voor leerlingen met wiskunde in het pakket zijn rekenvaardigheden geïntegreerd in de schoolexamentoetsing voor wiskunde.	O	
34	<p>Voor leerlingen die in het schooljaar 2020-2021 of later een eindexamen afleggen, maar niet in wiskunde, is in het PTA een schoolexamen Rekenen opgenomen. Het betreft de volgende groepen leerlingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - havoleerlingen die het examenprofiel Cultuur & Maatschappij volgen en geen examen afleggen in wiskunde A of B; - vmbo-leerlingen uit elk van de vier leerwegen die een economisch of het zorg- en welzijnprofiel volgen en geen examen afleggen in wiskunde; - leerlingen uit vmbo-bb die een leer-werktraject volgen en geen examen afleggen in wiskunde. <p>Het schoolexamen Rekenen moet voldoen aan de volgende eisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dekkend voor de aangewezen referentieniveaus per schoolsoort/leerweg; - passende cesuur; - bestaande uit één of meer schoolexamentoetsen; - opgenomen in het PTA. <p>De wetgever moet bij AMVB nog nader regelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hoe het cijfer wordt vermeld op de cijferlijst; - dat het resultaat niet meeweegt in de slaag-zakregeling. 	O	

⁵ De Tweede Kamer heeft in april 2020 ingestemd met het wetsvoorstel dat het afschaffen van de rekentoets regelt. Naar verwachting gaat ook de Eerste Kamer akkoord dit wetsvoorstel. Bij het publiceren van deze checklist stond het wetsvoorstel in de Eerste Kamer geagendeerd als hamerstuk. Het wetsvoorstel regelt dat met terugwerkende kracht per augustus 2019 de rekentoets wordt afgeschaft. Voor leerlingen met wiskunde in het pakket worden de rekenvaardigheden geïntegreerd in de eindtoetsing voor wiskunde. Leerlingen zonder wiskunde krijgen vanaf schooljaar 2020-2021 een apart schoolexamen rekenen.